

“Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ”

Η μαρτυρία μέσω βίντεο-σύνδεσης από τη Χάιφα του Ισραήλ,
του Hussam Abu Sini, επικεφαλής της κοινότητας
του κινήματος στους Αγίους Τόπους,
στην ημερίδα έναρξης της χρονιάς του Κινήματος της Λομβαρδίας

Καλησπέρα σε όλους. Είμαι ο Hussam. Για όσους δεν με ξέρουν, είμαι Καθολικός, Άραβας, Ισραηλινός, Παλαιστινιακής καταγωγής. Είναι περίπλοκο... Είμαι ογκολόγος, γεννήθηκα και μεγάλωσα στη Ναζαρέτ και ζω στη Χάιφα, μια παραθαλάσσια πόλη στο βόρειο Ισραήλ, με την Ιταλίδα σύζυγό μου Κιάρρα και τα δύο μας παιδιά.

Συνάντησα το κίνημα το 2008, σπουδάζοντας ιατρική στο Τορίνο. Συνάντησα μια ομάδα ατόμων κατά την διάρκεια των πανεπιστημιακών εκλογών. Ήταν μια πολύ λεπτή περίοδος στη ζωή μου, στην οποία είχα αποφασίσει να αφήσω το πανεπιστήμιο γιατί ένιωθα μόνος. Όμως, ακριβώς εκείνη τη στιγμή, γνώρισα αυτούς τους ανθρώπους, συγκεκριμένα ένα αγόρι, που αργότερα έγινε ο καλύτερός μου φίλος και ο κουμπάρος μου, που μου έδωσε το βιβλίο το *Θρησκευτικό Αίσθημα* στα Αραβικά. Όταν γύρισα σπίτι, διάβασα αυτό το βιβλίο. Στην αρχή δεν ήταν εύκολο, το διάβασα δύο φορές, αλλά κατάλαβα ότι οι ερωτήσεις για τις οποίες μιλούσε ήταν αυτές που βίωνα, και είπα μέσα μου: «Αν αυτό το αγόρι μου έδωσε αυτό το βιβλίο, είναι για έναν λόγο: επειδή με θέλει εκεί». Έτσι επέστρεψα στο Τορίνο, τελείωσα την Ιατρική και χάρη σε αυτή τη συνάντηση είμαι τώρα γιατρός και είμαι εδώ για να σας μιλήσω.

Γνωρίζοντας αυτούς τους ανθρώπους, κατάλαβα ότι υπήρχε ένας άλλος τρόπος αντιμετώπισης των πραγμάτων, υπήρχε μια αγάπη που μου δόθηκε δωρεάν και μου ζητήθηκε μόνο να την ανταποδώσω. Έτσι, το 2016 τελείωσα το πανεπιστήμιο και αποφάσισα να επιστρέψω στο σπίτι, στους Αγίους Τόπους, με την ιδέα να φέρω την ομορφιά και την πληρότητα που είχα συναντήσει στην Ιταλία στους εκεί χριστιανούς, στους ανθρώπους που ζουν εδώ, ώστε να μπορέσουν να δουν αυτό που είχα δει εγώ. Είχα και αυτή την «ιδεολογική» στάση που έχουν σχεδόν όλοι εδώ: εμείς οι χριστιανοί, οι Άραβες, ήμασταν εδώ από πριν και πρέπει να μείνουμε εδώ. Στην πορεία που θα σας πω τώρα, θα καταλάβετε ότι αυτή η τοποθέτηση –που είναι ιδεολογική– καταρρέει αμέσως, με την πρώτη καταγίδα, πρώτα και κύρια για μένα. Αυτό που κατάλαβα σε όλα τα γεγονότα που θα πω, είναι μια φράση που μας είπε ο Μονσινιόρ Πάολο Μαρτινέλι, αποστολικός βικάριος της νότιας Αραβίας, στη Συνέλευση της Μέσης Ανατολής και στη συνέχεια στη Διεθνή Συνέλευση των υπευθύνων: «Το να είσαι σε αποστολή σημαίνει να αποστέλλεσαι από κάποιον, σε κάποιον, μαζί με κάποιον». Το είχα καταλάβει ήδη στη συνάντηση στο Τορίνο, αλλά μετά το κατάλαβα ακόμα περισσότερο, ζώντας εδώ, γιατί το πρώτο πράγμα που έκανα, όταν επέστρεψα, ήταν να αναζητήσω την κοινότητα του κινήματος. Άρχισα λοιπόν να είμαι μαζί τους, αλλά μετά, σιγά σιγά, απομακρύνθηκα λίγο για να αφοσιωθώ στη δουλειά. Αλλά δεν ήμουν χαρούμενος όπως ήμουν χαρούμενος στην Ιταλία, για εκείνη την πληρότητα και την ομορφιά που σας είπα. Μια μέρα, οι φίλοι από την κοινότητα με κάλεσαν σε ένα δείπνο και εγώ ήθελα να πάω γιατί μου είχαν λείψει. Αλλά καθώς πήγαινα, σε όλο το ταξίδι έλεγα από μέσα μου: «Τώρα θα αρχίσουν να μου λένε: “Πού ήσουν; Γιατί δεν ήρθες πια, δεν

εμφανίστηκες; Είπες ότι ήταν το πρώτο πράγμα που αναζήτησες...». Το δειλινό ήταν στη Βηθλεέμ και, όταν έφτασα, δεν ήθελα να μπω, ήθελα να γυρίσω σπίτι. Πριν ανέβω τις σκάλες είπα: «Όχι, όχι, τώρα θα θυμώσουν...». Μπαίνω και ήταν ένας φίλος μας, ο Έκτορας, ένας *memor Domini* που ήταν εδώ είκοσι χρόνια, που μόλις με είδε με αγκάλιασε και μου είπε: «Μας έλειψες!». Αυτή η αγκαλιά είχε πολύ νόημα για μένα. Είπα μέσα μου: «Πού να βρεις μια τέτοια αγκαλιά;». Αυτή την αγκαλιά την κουβαλάω μαζί μου μέχρι σήμερα. Μάλιστα, όταν το 2018 μου ζήτησαν να αναλάβω την ευθύνη για την κοινότητα στους Αγίους Τόπους, είπα αμέσως ναι, γιατί ήταν ο τρόπος να ανταποδώσω την αγάπη που λαμβάνω συνεχώς.

Αυτά τα δύο γεγονότα σας τα είπα για να καταλάβετε αυτό που είπα στην αρχή, παραθέτοντας τον Μονσινιόρ Μαρτινέλι: «Απεσταλμένοι από κάποιον, σε κάποιον, μαζί με κάποιον». Φέτος – η χρονιά του πολέμου – ήταν πολύ σημαντική για μένα. Εγώ προσωπικά έχω κάνει πολλά βήματα, αλλά και ολόκληρη η κοινότητα έχει κάνει πολλά βήματα.

Στις 7 Οκτωβρίου 2023 κάναμε τις διακοπές μας. Για πρώτη φορά τις κάναμε στην αρχή του χρόνου και όχι στο τέλος, ακριβώς για να συμπέσει με την ημερίδα έναρξης. Θα σας εξηγήσω την πολυπλοκότητα της κοινότητάς μας, η οποία είναι ανάμεικτη: είμαι εγώ, η γυναίκα μου και τα παιδιά μου, και είμαι Αραβο-Ισραηλινός, υπάρχει μια άλλη αραβο-ισραηλινή κοπέλα, ένα αγόρι από την Ιταλία που κάνει το διδακτορικό του στη Χάιφα, μερικές *memores Domini* που ζουν στην Ιερουσαλήμ, τέσσερις Παλαιστίνιες από τη Βηθλεέμ και άλλες δύο εβραϊόφωνες καθολικές κοπέλες. Οι διακοπές μας ήταν από τις 6 έως τις 8 Οκτωβρίου, σε μια μικρή πόλη που ονομάζεται Abu Ghosh, είκοσι λεπτά βόρεια της Ιερουσαλήμ. Ξεκινάμε στις 6, με την εισαγωγή, τα παιχνίδια, ωραίο κλίμα, ωραίο περιβάλλον... Ευπνάμε την επόμενη μέρα με όλα τα βίντεο και τα νέα για όσα είχαν συμβεί στα κιμπούτς κοντά στη Γάζα. Υπήρξαν αμέσως στιγμές ταραχής, αγωνίας. Μαζί μας ήταν τέσσερα άτομα που είχαν έρθει από την Ιταλία για να μας συνοδεύσουν, συμπεριλαμβανομένου του *επισκέπτη* μας, και στην αρχή αποφασίσαμε να συνεχίσουμε τις διακοπές, γιατί έτσι κι αλλιώς δεν μπορούσαμε να φύγουμε από εκεί: ακούσαμε τους πύραυλους, τους βομβαρδισμούς και αρχίσαμε να απαγγείλουμε μαζί την πρωινή προσευχή των Αίνων. Ήταν το πρώτο σημαντικό σημείο για μένα: εκεί κατάλαβα ότι την ενότητα την έδινε η κατάσταση, ναι, αλλά ήμασταν ενωμένοι γιατί κοιτούσαμε όλοι από την ίδια πλευρά. Μου έκανε μεγάλη εντύπωση μια φράση που έγραψε ο Καρδινάλιος Pierbattista Pizzaballa, ο Πατριάρχης μας, σε ολόκληρη τη Μητρόπολη: «Όπου υπάρχει αταξία, μόνο ο Θεός μπορεί να φέρει τάξη». Εκείνη η ημέρα θα μπορούσε να ήταν η πιο άτακτη στην ιστορία μας, αλλά αντίθετα διεξήχθη με απίστευτη τάξη. Μόνο ο Θεός μπορούσε να βάλει τάξη και όλοι το συνειδητοποιούσαμε, κοιτούσαμε όλοι προς την ίδια κατεύθυνση. Ενώ κάναμε την ημερίδα έναρξης, την μεταφέραμε το πρωί, ένας πύραυλος έπεσε τριακόσια μέτρα από εμάς (και μαζί μας ήταν τα παιδιά!). Ήταν όμορφο το πώς πήγαμε όλοι στο καταφύγιο, με μια τάξη που δεν είχε ξαναδεί, σαν οικογένεια: ο Άραβας ρωτούσε για τον Εβραίο, και ο Εβραίος για τον Άραβα. Πραγματικά ανακαλύψαμε τους εαυτούς μας ως αδέρφια που έκαναν διακοπές μαζί. Το απόγευμα, για να εκτονώσουμε λίγο την ένταση, παίξαμε μερικά παιχνίδια, μέχρι που έφτασε η είδηση ότι τα σημεία ελέγχου μεταξύ Ιερουσαλήμ και Βηθλεέμ μπορεί να κλείσουν επ' αόριστον. Για όσους δεν γνωρίζουν, υπάρχει ένα τείχος μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστίνης και οι Παλαιστίνιοι χρειάζονται ειδική άδεια για να περάσουν τα σημεία ελέγχου. Αν έμεναν κλειστοί επ' αόριστον, θα έμεναν εγκλωβισμένοι στο Ισραήλ χωρίς να μπορούν να επιστρέψουν στις οικογένειές τους. Κάναμε γρήγορα τη Θεία Λειτουργία και

μετά φύγαμε. Μια φίλη μας από τη Βηθλεέμ, καθώς έφευγε, με δάκρυα στα μάτια μου είπε: «Πρέπει να πάω σπίτι, όπου είναι η οικογένειά μου, αλλά δεν θέλω να χάσω την ένταση που βιώνουμε εδώ». Την αγκάλιασα και της απάντησα: «Κοίτα, δεν τελειώνει εδώ. Ξεκινάμε από εδώ!». Και ένας φίλος μας, που ήρθε από την Ιταλία, είπε: «Είμαστε ένα», είμαστε ένα μόνο πράγμα. Αυτό ήταν το σύνθημά μας όλο το χρόνο, μετά θα σας διηγηθώ γιατί.

Επιστρέφουμε σπίτι, και τότε δεν ξέραμε ακόμα πού πηγαίναμε, και συνεχίσαμε να προχωράμε χωρίς να ξέρουμε. Δέκα μέρες μετά την έναρξη του πολέμου, ο καρδινάλιος Pizzaballa ανακοίνωσε ημέρα νηστείας και προσευχής. Και αυτό με εντυπωσίασε τόσο πολύ: η παρουσία του Pizzaballa αυτούς τους μήνες ήταν θεμελιώδης για μένα και για την κοινότητά μας, γιατί ήταν ο μόνος που κάλεσε για ειρήνη μεταξύ δύο λαών που φώναζαν για εκδίκηση. Σε επιστολή του προς όλη την Επισκοπή έγραψε: «Ο Χριστός νίκησε τον κόσμο αγαπώντας τον», και αυτό πρέπει να μας δώσει το κουράγιο να πούμε ποιοι είμαστε. Εγώ, χάρη σε ό,τι σας είπα πριν – από την πρώτη συνάντηση μέχρι όταν επέστρεψα και στον εναγκαλισμό του Έκτορα, μέχρι εκείνες τις διακοπές – κατάλαβα ότι ο Χριστός με νίκησε αγαπώντας με, προσφέροντάς μου την αγάπη Του και μου ζήτησε μόνο να το ανταποδώσω. Αυτό πρέπει να μου δώσει το κουράγιο για να πάω να πω ποιος είμαι.

Εκείνη την ημέρα της νηστείας και της προσευχής, η γυναίκα μου και εγώ πήγαμε στη Λειτουργία, ήταν Τρίτη βράδυ και με εντυπωσίασε πολύ το γεγονός ότι η εκκλησία ήταν γεμάτη κόσμο. Συνήθως οι άνθρωποι σε εμάς πηγαίνουν μόνο τις Κυριακές: εκεί ανακαλύψαμε τον εαυτό μας ως μέρος ενός λαού, ενός λαού που φωνάζει την ειρήνη. Και γι' αυτόν τον λόγο – αρχικά μου το ζήτησε η σύζυγός μου, στη συνέχεια κρίνοντας από κοινού – αποφασίσαμε να κάνουμε νωρίτερα τη Βάπτιση της κόρης μας Μάρτας, που ήταν τότε τεσσάρων μηνών. Πρώτον: γιατί, κρίνοντάς το με φίλους, φοβόμασταν, δεν ξέραμε πώς θα πάνε τα πράγματα. Δεύτερον: επειδή θέλαμε η κόρη μας να είναι μέρος αυτού του λαού. Και τρίτο: για να την εμπιστευτούμε στον Μόνο που μας έδωσε ελπίδα σε μια εποχή που δεν υπήρχε ελπίδα για τη χώρα. Η βάπτιση ήταν πανέμορφη: την τελέσαμε εδώ στη Χάιφα, σε ένα μικρό παρεκκλήσι καθολικών εβραϊκής γλώσσας (ο ιερέας της ενορίας είναι Ιταλός και τα τελευταία χρόνια γίναμε φίλοι) και η ιεροτελεστία έγινε σε τρεις διαφορετικές γλώσσες: ιταλικά, αραβικά και εβραϊκά. Πάντα λέω στους φίλους μου: «Βρείτε μου ένα μέρος, σε αυτήν την κατάσταση, όπου αυτές οι τρεις γλώσσες συναντιούνται!». Ήταν πραγματικά μια μεγάλη γιορτή να εμπιστευτούμε την κόρη μας σε Εκείνον που μας έδινε ελπίδα εκείνη τη στιγμή. Λέω επίσης –ως πατέρας– ότι η πιο όμορφη μορφή αγάπης που μπορείς να δώσεις σε ένα παιδί είναι να το εμπιστευτείς, γιατί αν η αγάπη δεν είναι αυτή, κάτι δεν πάει καλά. Εκεί κατάλαβα όλο και περισσότερο ότι είναι μια αγάπη που χαρακτηρίζει τη ζωή μου και που με συντροφεύει στη δουλειά που κάνω.

Είμαι ογκολόγος σε ένα νοσοκομείο εδώ, στη Χάιφα. Είναι ένα μικτό νοσοκομείο, όπου υπάρχουν Εβραίοι, Άραβες, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι. Άρα το κλίμα είναι αρκετά τεταμένο. Υπήρξε σημαντικός ένας διάλογος είχα με τη γραμματέα μου, που είναι Αράβισσα Μουσουλμάνα, στην οποία είχα μιλήσει για τη συνάντησή μου με το κίνημα μέσω ενός φίλου που μου είχε χαρίσει το βιβλίο *Θρησκευτικό αίσθημα*. Σε κάποια στιγμή εκείνη μου λέει: «Μα πώς καταφέρνεις να μιλάς πάντα σε όλους και να λες αυτό που σκέφτεσαι χωρίς να ενοχλείς; Ίσως και καταλαβαίνοντας τον άλλον;». Της λέω: «Κοίτα, ο ιδρυτής του κινήματός μας, για τον οποίο σου είπα, μας είπε ότι το να αγαπήσεις τον διαφορετικό, είναι δυνατό μόνο αν έχεις αγαπηθεί εσύ. Και εγώ εκείνη την αγάπη τη λαβαίνω συνεχώς». Τότε με ρώτησε: «Το κατάλαβες αυτό διαβάζοντας τα βιβλία εκείνου του ιδρυτή;». «Όχι μόνο αυτό,

όχι. Το κατάλαβα ενώ ήμουν με τους φίλους μου». Και εκείνη: «Μα υπάρχουν τέτοιοι φίλοι;». Εκεί κατάλαβα ότι ο κόσμος διψάει για τη φιλία μας, για όσα βιώνουμε εμείς. Άρχισα να καταλαβαίνω όλο και περισσότερο ότι βρισκόμαστε εδώ όχι επειδή ήμασταν εδώ από πριν, αλλά για ένα έργο, να ανακοινώσουμε στον κόσμο αυτή τη φιλία για την οποία διψάει πραγματικά.

Θα σας πω για ένα άλλο επεισόδιο, που συνέβη με έναν Εβραίο ασθενή μου, ο οποίος πέθανε στις 28 Απριλίου. Αυτός ο άνθρωπος, τον οποίο αγάπησα πολύ, είχε μεταστατικό καρκίνο του πνεύμονα. Δοκίμασα τα πάντα μαζί του (χημειοθεραπεία, ακτινοθεραπεία, ανοσοθεραπεία, χειρουργική στη σπονδυλική στήλη), αλλά όλα πήγαν άσχημα, η ασθένεια προχώρησε και ένιωσα λίγο σαν αποτυχημένος σε σύγκριση με αυτό. Την τελευταία εβδομάδα της ζωής του, με φωνάζει η γυναίκα του: «Κοίτα, δεν αντέχουμε άλλο, είναι πάντα στο κρεβάτι. Η κατάσταση δεν είναι διαχειρίσιμη. Τι να κάνουμε;». Και είπα: «Φέρε τον σ' εμένα στο νοσοκομείο, θα τον νοσηλέψω. Ξέρουμε πού βαδίζει, ας πεθάνει με αξιοπρέπεια». Τον πάω λοιπόν αμέσως στον θάλαμο, πάω να τον δω και μου λέει: «Σε ευχαριστώ για όλα όσα έκανες για μένα». Εγώ θυμώνω μέσα μου: «Όλα πάνε άσχημα!». Την επόμενη μέρα, στις επτά το πρωί, πάω να τον δω αμέσως και διαπιστώνω ότι έχει στείλει τη γυναίκα του να αγοράσει μερικά δώρα για τα παιδιά μου. Του λέω: «Μα αφού ξέρεις προς τα πού βαδίζεις, γιατί το έκανες;». Και εκείνος: «Ξέρω πολύ καλά πού πάω, αλλά χάρη σ' εσένα κοίταξα την ασθένεια με διαφορετικό τρόπο». Αυτό αμέσως ήταν για μένα μια άλλη υπενθύμιση: Δεν είμαι εκεί για να θεραπεύω (θέλω να τους γιατρέψω όλους!), αλλά είμαι εκεί για να μεταδώσω κάτι άλλο. Και αυτός ο άνθρωπος πέθανε ευτυχισμένος.

Εκείνο το πρωί, βγαίνω από το δωμάτιο με τα δύο δώρα για τα παιδιά μου, με εκείνη την υπενθύμιση που με είχε “κόψει” στα δύο, και βλέπω έναν νοσηλευτή με τον οποία είμαστε πέντε χρόνια φίλοι. Κάθε φορά που συζητάμε, ειδικά για τον πόλεμο, μου λέει: «Έχεις γυναίκα Ιταλίδα, η Ιταλία είναι η πιο όμορφη χώρα στον κόσμο, φύγε! Τι κάνεις εδώ; Γιατί μένεις; Μπορείς να φύγεις...». Εκείνη τη μέρα, με βλέπει, του λέω για τον ασθενή και μου λέει: «Πέντε χρόνια προσπαθείς να μου εξηγήσεις γιατί θέλεις να μείνεις εδώ. Σήμερα το κατάλαβα. Πρέπει να μείνεις εδώ». Πραγματικά, αν μένουμε είναι για ένα καθήκον, ένα πολύ μεγάλο καθήκον.

Ανακαλύπτοντας την αγάπη Του περισσότερο, ανακάλυψα επίσης όλο και περισσότερο την αξία της κοινότητάς μας: φέτος εκπλήξαμε τους εαυτούς μας ζώντας σαν οικογένεια, αδέρφια. Αρχίσαμε να κάνουμε πράγματα μαζί. Την προσευχή *Angelus* κάθε μέρα στη μία, που για μένα είναι μια πολύ σημαντική στιγμή, στην οποία σταματάμε για να θυμηθούμε τι μας ενώνει. Και μετά η Σχολή Κοινότητας κάθε εβδομάδα (ακόμη και διαδικτυακά), δίνοντας μια σκέψη για τη μεταξύ μας κοινωνία, μια σκέψη που βιώνουμε σε κοινωνία. Είχαμε επίσης την ιδέα να κάνουμε μια μέρα συμβίωσης όλοι μαζί μια φορά το μήνα. Πώς ανακαλύψαμε ο ένας τον άλλον ως αδέρφια; Τα αδέρφια δεν συμπεριφέρονται με φειδώ ο ένας προς τον άλλον, δεν είναι ότι απλώς “αγκαλιάζονται” ο ένας με τον άλλον και αρκεί· τα αδέρφια κοιτάζονται κατάματα μεταξύ τους. Όπως έλεγα και πριν, η δική μας δεν είναι μια εύκολη κοινότητα, είναι ανάμεικτη και οι τριβές μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων υπάρχουν πάντα. Θα σας πω μόνο για μια συνάντηση που έζησα με τρεις Παλαιστίνιες λόγω των πολλών προβλημάτων που είχαν προκύψει. Η συνάντηση, στις δέκα το βράδυ, είχε ξεκινήσει με τόνους θυμού («Θέλουμε τα πράγματα να είναι έτσι!») και σε μια τρίτη στιγμή θύμωσα κι εγώ: «Γιατί είμαι εδώ στις δέκα και μισή και σας μιλάω; Γιατί σας αγαπώ! Είστε θεμελιώδεις στη πορεία που κάνουμε, επειδή είστε το πρώτο κάλεσμα για

μένα. Ακριβώς όπως και οι υπόλοιποι είναι επίσης θεμελιώδεις». Και με ρωτούν: «Μα πώς μπορούμε να ζήσουμε έτσι;». «Για να ανήκουμε σε έναν τόπο». Και είπαν: «Μα πώς να ανήκεις κάπου όλο και περισσότερο;» «Υπάρχει ένας τρόπος: με την εγγραφή στην Αδελφότητα». Και εκείνες, και οι τρεις μαζί: «Θέλουμε να εγγραφούμε στην Αδελφότητα!» Μου έκανε τόσο μεγάλη εντύπωση, γιατί σε μια συγκεκριμένη στιγμή αποφασίζεις να ανταποδώσεις αυτή την αγάπη: αντί να κάνεις ό,τι κάνει ο κόσμος, εσύ αποφασίζεις να ανταποδώσεις αυτή την αγάπη εκεί.

Διαβάζω μόνο ένα απόσπασμα από ένα *Tischreden* (δείπνο ομιλίας), στο οποίο ο Τζιουσάνι λέει: «Εκείνος που πιστεύει στον Ιησού καταλαμβάνεται από τη δύναμη του μυστηρίου του Χριστού, βρίσκεται μέσα στην προσωπικότητά Του και έτσι γίνεται ένα και μόνο σώμα, με την κυριολεκτική έννοια της λέξης, και αυτό το σώμα διευρύνεται, προορίζεται να διευρύνεται, να είναι καρποφόρο. Η σχέση μεταξύ του Χριστού και της συντροφιάς στην οποία βρισκόμαστε, κάνει αυτή τη συντροφιά καρποφόρα: αυτή η συντροφιά προορίζεται να πάρει τον κόσμο, να κατέχει τον κόσμο». Και συνεχίζει: «Δεν είναι ένα συναίσθημα που μας ενώνει, δεν είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που εκφράζεται, αλλά είναι το Μυστήριο της ύπαρξης που εκφράζεται με έναν νέο τρόπο [...]. Και αυτή η συντροφιά με τον Χριστό προορίζεται να είναι καρποφόρα, δηλαδή να εισέλθει σε ολόκληρο τον κόσμο. Καθώς διευρύνεται, γίνεται όλο και πιο φανερό ότι αποτελεί, μέσα στην ανθρώπινη κοινωνία, έναν λαό: είναι ένας διαφορετικός λαός, που αντιλαμβάνεται, συλλαμβάνει, κρίνει, αγαπά, αποφασίζει και ενεργεί με διαφορετικό τρόπο» (*Una presenza che cambia* (Μια μεταβαλλόμενη παρουσία), BUR, Μιλάνο 2004, σελ. 368).

Θα ήθελα πράγματι να τελειώσω ακριβώς όπως ξεκίνησα: “Απεσταλμένος από κάποιον, σε κάποιον, μαζί με κάποιον” είναι αυτό που χαρακτηρίζει τη ζωή μου. Αυτή είναι η καινοτομία της ζωής μου, που με κάνει περισσότερο άνθρωπο, περισσότερο πατέρα των παιδιών μου, περισσότερο σύζυγο της συζύγου μου, περισσότερο ογκολόγο με τους ασθενείς μου και περισσότερο φίλο με τους φίλους μου.

Ευχαριστώ!